

STATSMINISTERENS HILSNINGSTALE VED ÅPNINGEN AV  
INDUSTRIARBEIDERDAGENE, RJUKAN 21. JUNI 1978

For 3 år siden åpnet Arbeidernes Opplysningsforbund i samarbeid med LO og vedkommende fagforbund de første arbeiderdager. Skogsarbeiderdagene var de første. Deretter fulgte for 2 år siden Gruvearbeiderdagene, i fjor var det Jernbanedagene, og i år er det Industriarbeiderdagene, med særlig vekt på kjemisk industri.

Med denne serien har fagbevegelsen og Arbeidernes Opplysningsforbund skapt et nytt verdifullt innslag i norsk arbeidsliv og i norsk kulturliv.

Jeg forstår det som om formålet med disse dagene er

- 2 -

å knytte bånd mellom fortid og nåtid i norsk samfunnsutvikling. Man gjør dette ved ikke bare å trekke fram de ytre ting de formelle avgjørelser og forgrunnsfigurer knyttet til de tradisjonelle maktsentra i samfunnet. Man gjør det ved å gå rett på det enkelte menneske som gjennom sin innsats har vært med på å skape det norske samfunnet vi har i dag.

Det er et gjennomgående tema at den personlige, fysiske innsats som arbeideren har utøvet i de ulike næringer og yrker, har vært historien om slit, tunge tak og dårlige sosiale kår. Men det har også vært historien om samhold, om hvordan samholdet blant arbeiderne var den styrke de hadde når det gjaldt å bedre sine egne kår.

Rjukan er et godt valg når man skal finne et typisk sted i Norge som illustrerer reisingen av den moderne industri,

med de store arbeidsoppgaver som her har vært utført. Rjukan illustrerer også hvordan vi ved å temme naturkrefter har skapt det materielle grunnlag for den levestandard vi i dag har. .

Industrien brukes ofte som mål på hvor langt et land er kommet i sin økonomiske utvikling. Det er først og fremst i industrien vi har sett at menneskelig muskelkraft i produksjonen er erstattet med mekanisk energi, kjemiske prosesser. Men for å frigjøre disse mekaniske og kjemiske krefter har det krevds en langvarig og hard innsats.

Vi har gjennom den vanlige, jeg hadde nær sagt offisielle, økonomiske historie lært å verdsette innsatsen til de banebrytende enere. Når det gjelder Rjukan og den utvikling som er knyttet til dette stedet, er det særlig Birkeland og Eyde som nevnes som eksempler på slike enere. Det er riktig å

trekke fram disse. I mange tilfelle er det slike personer som har vært med på å gi utviklingen i norsk økonomi et avgjørende løft.

Men det verdifulle ved de Industriarbeiderdager vi nå skal feire er at vi også trekker fram de folk som gjorde jobben, som tok de tunge tak og som fikk de nye industribyggene til å virke. Det er disse sliterne som gjennom sitt direkte arbeid i bokstavelig forstand har omformet det norske samfunnet.

Det er liten likhet mellom det gamle bondesamfunnet her i Vestfjorddalen og det høyt utviklede industrisamfunn vi nå ser.

I tillegg til den direkte jobb som arbeiderne ved anleggene og i industribedriftene utførte, og som la grunnlaget

for det velferdssamfunnet vi har i dag, har disse pionerene også på annen måte hatt betydning for utviklingen av det norske samfunnet.

Jeg tenker på den faglige innsatsen.

Fagforeningenes fremste formål var naturligvis å skaffe bedre kår for arbeiderne ved det enkelte anlegget, ved den enkelte bedrift. Ilen fagbevegelsens pionerer så lengre enn dette. Gjennom de idealer de gjorde levende i de store arbeidermasser, ble solidaritetskravet utvidet til ikke bare å gjelde den enkelte arbeidsplass eller det enkelte yrke. Selve solidaritetstanken som en bærende idé i hele samfunnsutviklingen har sin rot i fagbevegelsens pionerinnsats i Norge.

Når vi i dag er fornøyd med det landet vi lever i, og føler dette som et trygt og godt samfunn for oss selv,

våre familier og yrkesfeller, er dette ikke bare fordi landet gir oss et godt økonomisk grunnlag å leve på. Det er også fordi hele vårt samfunnssystem er gjennomstrømmet av en solidaritetstanke. Den gir seg uttrykk gjennom vårt sosiale trygdesystem, men solidaritetstanken går mye lengre. Vi finner den i vår jamstillingspolitikk slik den kommer til uttrykk overfor de svake i samfunnet, i likestillingsspørsmålet og overfor de tilbakeliggende distrikter.

Det kan være lett nok i dag å slutte seg til slike idéer, når de fleste har sitt på det tørre. Det koster ikke så mye å avgi en del av en høy levestandard. Vi gjør rett i av og til å gå tilbake til den tida da våre pionerer skapte solidaritetstanken. Det var et betydelig og direkte offer å vise solidaritet med andre.

Vi ser ikke så lett i dag sammenhengen mellom det velferdssamfunnet som er skapt, og den ånd som var med å sette denne prosessen i gang. Men det viktigste bidrag Industriarbeiderdagene kan yte er kanskje å lære oss å forstå denne sammenheng mellom fortid og nåtid.

I denne forbindelse er forståelse det samme som respekt.

Det er den moderne industri som har skapt mye av det økonomiske grunnlag for vårt velferdssamfunn. Men samtidig ser vi at industri ikke er noen problemfri næring. Gjennom industrien kan hvert land utnytte de spesielle mulighetene det har. Gjennom varebytte og arbeidsdeling med andre land kan en få mye ut av ressursene.

For Norge er dette av avgjørende betydning, fordi landet mangler så mange råvarer og produkter. Vi må alt i

alt finne avsetning utenlands for omtrent halvparten av alt vi produserer, for på den måten å kunne betale for den innførsel av matvarer, råvarer og ferdigvarer som vi har behov for.

Gjennom det langvarige internasjonale tilbakeslag som vi nå er inne i, er det foruten skipsfarten i første rekke deler av vår industri som sliter tungt for å holde hjulene i gang.

Kostnadene her i landet har økt for mye i forhold til kostnadene i andre land. Vår utenriksøkonomi har fått et for stort underskudd.

Dette er som kjent bakgrunnen for de tilstrammingsiltak som Regjeringen har gjennomført i tiden fra i fjor høst til nå, og det er bakgrunnen for de tiltak som er gjort for å stimulere eksporten. Vi kan nå etter hvert se resultatene

av denne politikken.

Det ser ut til at kostnadsutviklingen kan bli noe gunstigere enn tidligere. Det ser ut til at vareimporten ikke øker så mye som i fjor, og det ser også ut til at den nedgangen i vareeksporten vi fikk i fjor er bremsset opp.

Det er ennå for tidlig å si noe om hvordan året 1978 . alt i alt vil falle ut. Det er i alle fall for tidlig å si at når en del av de tiltak Regjeringen har truffet nå ser ut til å virke, så kan de mer eller mindre avvikles. På den annen side er det tegn som tyder på at den økonomiske politikken som har vært ført i dette året har gitt resultater, og at tiltakene har virket på den måten som var tilsiktet.

Det er også for tidlig å si noe om hvor lenge vi må kjøre med den forholdsvis stramme politikk vi nå gjør. Men vi må regne med at det også for 1979 må føres en stram

økonomisk politikk, i hovedsaken som i år. På dette grunnlag vil vi fortsatt kunne ha et håp om å sikre en høy sysselsetting også i de konkurranseutsatte deler av norsk industri og næringsliv.

Regjeringens oppgave i næringspolitikken i tiden framover vil i første rekke måtte være nå som før å gi holdbare rammebetingelser for næringslivets alminnelige utvikling.

Disse rammebetingelsene skapes først og fremst gjennom den politikk som føres på et bredt felt.

Det dreier seg om disponering av naturressurser.

Det dreier seg om den alminnelige generelle økonomiske politikk.

Det dreier seg om inntekts- og sosialpolitikk.

Det dreier seg om utdanningspolitikk.

Alt dette og mer til er med å legge grunnlaget for utviklingen av vårt næringsliv og vår industri.

I en historisk sett kort periode har det norske samfunnet utviklet seg fra et typisk bygdesamfunn til å bli et moderne og internasjonalt konkurransedyktig industri-samfunn.

Det er en serie med bragder som er utført av bedriftsledelse, av dyktige fagarbeidere og i markedsføring av norske produkter.

Dette skulle tilsi at de alminnelige rammebetingelser som har vært stilt til rådighet og som fortsatt er til rådighet gir et godt grunnlag for utvikling av norsk arbeids- og næringsliv.

På tross av betydelige problemer skapt av en inter-

nasjonal krise er det fortsatt slik at framtida er preget av store muligheter, ja kanskje større enn noen gang tidligere.

La oss i sammen gå løs på problemene og løse dem.

La oss gjøre det med optimistisk tiltro til vår egen evne og våre egne muligheter.

Pessimistisk syting og klaging fører aldri frem til løsning av de store oppgaver vi står foran.

Lidt i en internasjonal krise preget av massearbeidsløshet i de vestlige industriland har vi maktet å holde disse tendensene utenfor landet.

Arsaken til dette er seighet og motstandskraft i norsk industri. Det er videre å finne i de ressurser vi har hatt til disposisjon.

Men årsaken er også å finne i en bevisst politikk som har tatt sikte på og tar sikte på så langt det er mulig å mobilisere våre evner på en slik måte at folk kan holdes i arbeid.

En rekke av de tiltak som var satt inn i denne motkonjunkturpolitikken tok sitt utgangspunkt i at vi stod overfor en mere kortvarig og begrenset krisesituasjon på det internasjonale marked.

Utviklingen har gjort det nødvendig å revurdere dette utgangspunktet.

En del av de kortsiktige tiltakene må byttes ut med mere langsiktig virkende tiltak for å styrke norsk industris muligheter i fremtiden.

I dette ligger også behovet for en omstilling i en rekke bedrifter.

Gjennom et rimelig spekter av virkemidler vil Regjeringen bidra så langt som det er mulig til at vi her kan få en styrt omstilling.

Denne omstillingen må styres ut ifra to hovedmålsettinger.

For det første på kortere og lengere sikt å trygge sysselsettingen.

For det andre å møte de menneskene som blir rammet av omstillingsproblemene i industri og næringsliv for øvrig.

Vi har vært inne i og er inne i en situasjon der Regjeringen gang på gang må gå direkte inn i den enkelte bedrift for å søke å finne løsninger på de problemer som er oppstått.

Gjennom en slik aktiv innsats har en vært i stand til å redde tusener av arbeidsplasser i vårt land.

Men i enkelte tilfeller har det ikke vært mulig for Regjeringen i sammen med de ansatte og ledelsene i bedriftene å finne holdbare og realistiske løsninger på de problemer som er dukket opp.

Vi har da fått den merkelige situasjon at i de tilfeller der anstrengelsene så ikke lykkes blir det til slutt Regjeringen, og den mer eller mindre alene, som må bære ansvaret for bedriftsomlegginger og bedriftsnedleggelse.

Private banker og kredittinstitusjoner og bedriftens ansvarlige blir skjøvet i bakgrunnen med det ansvar de har hatt og har.

Jeg er klar over at denne situasjonen kan gi også betydelige politiske belastninger.

Det kunne bl.a. føre til at Regjeringen valgte en mere

forsiktig og tilbaketrukket holdning.

Regjeringen vil ikke gjøre det.

Vi vil ikke av politiske bekvemlighetsgrunner unnlate å gjøre det som er mulig for å berge arbeidsplasser og å berge industribedrifter med muligheter i seg for framtida.

Gjorde Regjeringen det, da ville det virkelig være grunn for anklager og bebreidelser.

I en vanskelig situasjon er det vesentlig at vi i den politikk vi legger opp også har de langsiktige mål for øye. Vi må ta sikte på å bygge ut en industri i vårt land som er i stand til å bære høye lønninger og høye sosiale ytelser.

Vi må søke å balansere av våre produksjonsomkostninger på en slik måte at vi kan konkurrere i den vid åpne økonomi



som er vår virkelighet, og som også er en forutsetning for vår industrielle utvikling.

Men produksjonsomkostninger er noe mer enn lønninger og sosiale ytelser.

Selv om de spiller en vesentlig rolle er spørsmålet om konkurransedyktighet totalt sett et spørsmål også om produktivitet, punktlighet, kvalitet og god markedsføring.

Det er en illusjon å tro at det går noen vei tilbake for Norge til et lavkostland.

Det ville også være galt å slå inn på en slik linje.

Vi må ta sikte på gjennom investeringer å stille det best mulige produksjonsutstyr til rådighet for norske fagarbeidere i industrien.

Med en slik kombinasjon av høyt utviklet teknologi og solid fagarbeid er vi, og vil vi i fremtiden være,

konkurransedyktige.

Vi må gjennom også vår industripolitikk legge opp på en slik måte at vi ikke ved feilaktige disposisjoner skader menneskelig miljø gjennom forurensninger av ulike slag og gjennom en uriktig bruk av naturressurser.

Det menneskelige miljø på arbeidsplass og ute i vår natur vil bli en mer og mer verdifull skatt i åra fremover.

Men gode arbeidsmiljøer og ren og urørt natur har også sine omkostninger.

Vi må være villig til å nytte en ikke uvesentlig del av våre muligheter for ren økonomisk vekst og også ren økonomisk inntektsstigning i tiden fremover til å ta vare på disse meget viktige sidene ved et godt samfunn å bo i.

I vår industri, i vårt økonomiske liv må vi utvikle demokratiet i dybden og i bredden.

Dette er en grunnleggende forutsetning for at et moderne industrisamfunn skal utvikle seg i samarbeid, uten unødige konflikter og uten at teknologien og den økonomi som følger i dens fotspor skal ta makta fra oss og skape utrygghet og usikkerhet.

Med vår sterkt utadvendte økonomi er det en grunnleggende forutsetning for videre sysselsetting og stabilitet i vårt land at det internasjonale samfunn kommer ut av krisesituasjonen det nå er i.

Her har norsk arbeiderbevegelse kanskje en større oppgave internasjonalt enn vi har stått overfor på lang tid.

De som hevder at en situasjon med 16-17 millioner mennesker uten arbeid i de vestlige industriland mer eller

mindre er en uunngåelig situasjon, må møtes med et kraftig nei.

Dersom vi nasjonalt og internasjonalt har systemer som fører til at mennesker ikke kan tilbys en trygg og engasjerende jobb, da er det noe galt med disse systemene. De må endres.

I stadig sterkere grad bør vi fra den politiske og den faglige arbeiderbevegelses side gå ut i det internasjonale samfunn og i sammen med fagorganiserte arbeidere rundt i den industrialiserte verden presse frem løsninger på dette fundamentale problem vi her står overfor.

Tilbake til Industriarbeiderdagene. Industriarbeiderdagene trekker forbindelsen mellom fortid og nåtid i vår økonomiske og industrielle utvikling. Industriarbeiderdagene viser sammenhengen mellom den enkelte arbeiders innsats i arbeidslivet, og hans innsats i lokalsamfunnet, i fagbevegelsen og andre deler av det samfunn som omgir ham.

Ved å trekke fram disse sammenhengene og betone betydningen av den arbeidssomhetens, solidaritetens og samholdets ånd som er utviklet hos den norske industriarbeider, får vi et nytt og verdifullt bidrag til vår kulturhistorie.

Samvirket og sammenhengen mellom den enkeltes innsats i arbeidsliv og i det samfunn som omgir ham er en vesentlig del av vår kultur. Gjennom de arrangementer som finner sted på Rjukan i disse dager, gjennom utstillinger,

kunstneriske framstillinger m.v., det hele med Rjukans særpregede industrisamfunn som bakgrunn, får vi et sterkt og levende bidrag til kulturell utvikling.

Jeg ønsker arrangører, deltakere og publikum lykke til med dette verdifulle tiltaket.